

V. TITVLVS DE NATVRALIBVS BONIS.

- I. *De non exhaeredandis filiis, et quod iudicium ferant parentes de facultatibus suis.*
 II. *De quota parte liceat mulieribus iudicare de dotibus suis.*
 III. *De his quae parentes tempore nuptiarum*

- IV. *filiis dederint.*
 IV. *De filiis de diversis parentibus natis, et qua discretione parentum adsequantur hæreditatem.*
 V. *De his quæ filii, patre vivente vel matre, videntur adquirere.*

I. Flavius Chindasvindus Rex².

De non exhaeredandis filiis, et quod iudicium ferant parentes de facultatibus³ suis.

Dum inlicita quæque perpetrari cognoscimus, legem ponere sequunturis opportune compellimur. Plerique enim indiscretæ viventes, suasque facultates interdum vel causa luxuriæ, vel cuiusdam malæ voluntatis adsensu, in personas extraneas transferentes, ita inoffensos filios, vel nepotes, aut non ex gravi culpa forsitan obnoxios inanes relinquunt, ut utilitatibus publicis nihil possint omnino prodesse, quos oportuerat cum virtute parentum iniunctum sibi laborem inexcusabiliter expedire. Sed ne sub hac occasione, aut utilitati publicæ quandoque depereat quod perire non debet, aut naturalis pietas suspendatur a filiis vel nepotibus, quam circa eos exerceri competenter oportet; ideo abrogata legis illius sententia, qua pater vel mater, aut avus sive avia in extraneam personam facultatem suam conferre, si voluissent, potestatem haberent, vel etiam de dote sua facere mulier, quod elegisset, in arbitrio suo consistenter; ista magis servetur a cunctis moderata censura, qua nec parentibus, vel avis admatur iudicandi de rebus suis ex toto licentia, nec filios aut nepotes a successione avorum, vel genitorum ex omnibus repellat indiscreta voluntas. Igitur pater vel mater, avis vel avia, quibus quempiam filiorum vel nepotum meliorandi voluntas est, hanc servent omnino mensuram⁴, ut super tertiam partem rerum suarum meliorandis filii aut filiabus, vel nepotibus atque neptibus ex omnibus rebus suis nihil amplius impendant, neque facultatem suam ex omnibus in extraneam personam transducant, nisi fortasse provenerit, eos legitimos filios vel nepotes non habere suppresses. Hoc tamen, rationis intuitu præludente, observandum

¹ Lind. ex.

² Toled. got. Flavius Chindasvindus. Legion. Antiqua.

³ Card. y Legion. rebus.

⁴ Card. Legion. y Lind. censuram.

⁵ Emilian. parte tantummodo.

⁶ Legion. vel nepotibus.

⁷ Legion. sive decima qua in extraneos ferri iubetur, sive quinta &c.

⁸ Toled. got. præsumptores. Lind. præsumptuosi.

⁹ Toled. got. conentur afficere, aut publice. Legion. co-

nentur affigere, aut publice.

¹⁰ Card. vel flagello, gladio quocumque percutserint, aut contra eos malitiose levaverint, sive per pedem &c.

bs, ac per manum etiam, vel quocumque in ionesto casu abstrahere contumeliose præsu-
 nant¹, aut publice quodcumque crimen avo,
 tut aviæ, seu genitoribus suis obiciant. Tales
 si quidem manifeste convicti, et verberandi sunt
 ante iudicem quinquagenis flagellis, et ab hæ-
 reditate supradictorum, si idem avus et avia, pa-
 ter vel mater voluerint, repellendi. Tamen si
 resipiscentes a suo excessu, veniam a suprascrip-
 tis, quos offenderant, imploraverint, eosque in
 gratiam receperint paterna pietate, aut rerum
 suarum successores instituerint, neque prohibe-
 ri ab eorum hæreditate, neque propter disci-
 plinam, qua correpti sunt, infamiam poterint ul-
 latenus sustinere.

II. Flavius Chindasvintus Rex².

*De quota parte liceat mulieribus iudi-
 care de dotibus suis.*

Quia mulieres, quibus dudum concessum fue-
 rat de suis dotibus iudicare quod voluissent, qua-
 dem reperiuntur, spretis filiis vel nepotibus, eas-
 dem dotes illis conferre, cum quibus consti-
 tuit nequiter eas vixisse; adeo necesse est illos
 exinde percipere commodum, pro quibus crea-
 dis fuerat adsumptum coniugium. Denique con-
 stituentes decernimus, ut de dote sua mulier
 habens filios, aut nepotes, seu causa mercedis
 ecclesiis atque³ libertis conferre, sive cuicum-
 que voluerit, non amplius quam de parte quar-
 ta potestatem habebit. Nam tres partes legitimi-
 mis filii, aut nepotibus, seu sit unus, sive for-
 sit plures, absque dubio relictura est. De tota
 interim dote, tunc facere quod voluerit erit mu-
 lieri potestas, quando nullum legitimum filium,
 filiamve, seu nepotem vel neptem supprestem
 reliquerit. Verumtamen feminæ quas contige-
 rit duobus viris, aut amplius nubere, atque ex
 eis filios procreare, non eis licitum erit, dote
 ab alio marito acceptam filii aut nepotibus ex
 alio viro genitis dare; sed unusquisque filius fi-
 liae, nepos aut neptis ex ipsa linea procreati,
 dote quam avus, aut pater eorum concesse-
 rat, post mulieris obitum per omnia consequen-
 turi sunt.

III. ⁴ Flavius ⁵ Chindasvindus Rex.

*De his quæ parentes tempore nuptiarum
 dederint filiis suis.*

Quidquid indiscreta parentum voluntate decer-

¹ Lind. præsumpserint.

² Legion. antia: Antiqua. Emilian. Fls. Gls. Recessi-
 dus Rex. Toled. got. Flavius Chindasvindus.

³ Emilian. Toled. got. y Legion. vel.

⁴ Legion. antia: Antiqua noviter emendata.

⁵ Toled. got. Flavius Chindasvindus.

⁶ Emilian. Legion. y Toled. got. si quid per scripturam.

nitur, legali necesse est censura coerceatur. Id-
 circo quia plerumque parentalis calliditas exigit,
 id tempore nuptiarum filiis donare, quod quan-
 documque voluerint auferendi habeant potesta-
 tem, abrogata deinceps eadem, quæ prædicta
 est, parentum calliditate, hanc perpetim legem
 mansuram per omnia noverint, ut si quid per
 traditionem rei⁶, seu per scripturam, sive per
 donationem cuiuslibet, vel coram testibus tra-
 ditæ rei, extra quod in ornamenti aut vesti-
 mentis, vel reliquis speciebus, sicut fieri adso-
 let, pro dignitate nuptialium foederum ab aliis
 fuerit fortasse acceptum, quod utique commo-
 dantibus erit reddendum, in mancipliis, terris,
 vineis, ædificiis, vestimentis atque ornamenti
 fuerit a parentibus, sive nuptiarum tempore, si-
 ve post nuptias filiis quocumque modo⁷ dona-
 tum, quodcumque filii inde iudicare voluerint,
 in eorum consistat arbitrio; eodem tantum or-
 dine reservato, ut post parentum obitum dum
 filiis patuerit adeunda successio, excepto id quod
 parentes filii iuxta leges fortasse donaverint, ea-
 dem inter hæredes coequatio fiat: ut quod nup-
 tiarum tempore filius vel filia a parentibus iuxta
 prædictum ordinem possidendum accepit, et li-
 centia sit illi exinde quod voluerit iudicandi, et
 post parentum obitum adæratione adhibita, con-
 tropatis his, quæ tempore nuptiarum promeruit,
 atque hæredibus ceteris eadem compensata æqua-
 litate, quidquid superesse⁸ de parentum hæ-
 reditate constiterit æquali teneant ac sequantur
 divisione.

IV. Flavius Chindasvindus Rex⁹.

*De filiis ex diversis parentibus natis, et
 qua discretione parentum adsequan-
 tur hæreditatem.*

Si provenerit unum virum plures habere¹⁰ uxores, atque ex omnibus filios procreare, et ali-
 quem filiorum aut filiarum contingat intestatum
 ab hac vita discedere, facultatem eius, si filios
 non reliquerit, vel nepotes, illi fratres vel so-
 rores adprehensuri sunt, sibique vindicaturi,
 quos¹¹ ex uno patre, et¹² ex una matre con-
 stat esse progenitos. Quod si ex uno patre, et
 diversis matribus filii nati fuerint, facultatem,
 quæ de patre venerit, illi tantum inter se erunt
 æqualiter divisuri, qui ex uno patre fuerint pro-
 creati. Similiter et si de una matre, et de di-
 versis patribus filii nati fuerint, id præcipimus
 observari. Nam et si una mulier de plurimis ma-

⁷ Card. legaliter donatum.

⁸ Legion. quidquid de parentum esse hæreditate.

⁹ Legion. Antiqua, noviter emendata.

¹⁰ Card. habuisse.

¹¹ Toled. got. quos ex una.

¹² Lind. vel.

ritis filios habeat, similiter fratum, sororumque hæreditatem, tam a paterna quam a materna successione sibi debitam, eorum qui ex his intestati, vel absque prole, sive nepotibus discesserint, illi tantum fratres sororesque habituri sunt, qui unius patris vel matris filii, filiae fore noscuntur. Ita ut iuxta legem aliam, qua constitutum est trientem nepotes non perdere, licet sit etiam nepotibus aut neptibus, qui patres aut matres amiserint, in omni facultate avorum vel aviarum cum patruis aut avunculis æquales succedere, illo tantum ordine permanente, quo superius decretum est, parentes vel avos de rebus suis filios, nepotesque meliorare, aut in extraneum quemlibet quodcumque conferre.

LIBER V.

De Transactionibus.

I. TITVLVS DE ECCLESIASTICIS REBUS.

- I. De donationibus ecclesiis datis.
- II. De conservatione et redintegratione ecclesiasticae rei.
- III. De venditionibus et donationibus ecclesiasticarum rerum.
- IV. De rebus ecclesiis ab his possessis, qui sunt ecclesiæ obsequiis mancipati.

I. Flavius gloriosus Recesvintus Rex ⁷.

De donationibus ecclesiis datis.

Si famulorum meritis iuste compellimus debite compensare lucra mercedis, quanto iam copiosius pro remedii animarum divinis cultibus, et terrena debemus impendere, et impensa legum soliditate servare. Quapropter quæcumque res sanctis Dei basilicis, aut per Principum, aut per quorumlibet fidelium donationes conlatæ reperiuntur, votive ac potentialiter pro certo censemus, ut in earum iure inrevocabili modo legum æternitate firmentur.

II. De conservatione et redintegratione ecclesiasticae rei.

Consultissima regni nostri credimus provenire ⁹ remedia, dum pro utilitatibus ecclesiarum, quæ

V. ¹ De his quæ filii, patre vivente vel matre, videntur adquirere.

Filius qui, patre vivente aut matre, aliquid adquisierit, sive de munificentia Regis, aut patrornorum beneficiis promeruerit ², et exinde aliquid cuicunque vendere, aut donare iuxta eam conditionem, quæ in aliis nostris legibus continetur, in ipsis potestate consistat, nec sibi aliquid, dum filius vivit, exinde pater vel mater vindicare præsumant. Quod si inter leudes ³ quicunque nec regiis ⁴ beneficiis aliquid fuerit consequitus, sed in expeditionibus constitutus de labore suo aliquid adquisierit, si communis ⁵ illi victus cum patre est, tertia pars exinde ad patrem perveniat, duas autem filius, qui laboravit, obtineat.

V. De reparatione ecclesiarum, vel diversis aliis causis.

VI. De coercitione Pontificum.

VII. Ne ii qui retento obsequio ecclesiæ manumittuntur, ingenuarum personarum au- deant adire conjugium.

LIB. V. TITVL. I.

III. ¹ Antiqua. De venditioniis et donationibus ecclesiasticarum rerum.

Si quis episcopus, aut presbyter, vel quicumque ex clericis præter consensum cæterorum clericorum aliquid de rebus ecclesiæ vendiderit, vel donaverit; hoc firmum non esse præcipimus, nisi ita fuerit facta venditio, aut donatio, quemadmodum sanctorum canonum instituta constituunt atque decernunt.

IV. ² De rebus ecclesiæ ab his possessis, qui sunt ecclesiæ obsequiis mancipati.

Hæredes episcopi sive aliorum clericorum, qui filios suos in obsequium ecclesiæ commendaverint, et terras, vel aliquid ex munificentia ecclesiæ possederint, si ipsi in laicos reversi fuerint, aut de servitio ecclesiæ, cuius terram vel aliquam substantiam possidebant, discesserint, statim quod possidebant amittant. Sed et in omnibus clericis, qui de rebus ecclesiæ quæcumque possederint, servetur hæc forma: ne quamvis longa possessio dominium ecclesiæ a rebus sibi debitis quandoque secludat, quia et canonum auctoritas ita commendat. Sed et viduae sacerdotum vel aliorum clericorum, quæ filios suos in obsequium ecclesiæ commendant, pro sola miseratione, de rebus ecclesiasticis, quas pater tenuit, non efficiantur extores.

V. Flavius Egica Rex ³.

De reparatione ecclesiarum, vel diversis aliis causis.

Quamquam in præteritis sanctorum patrum de diversis sententiis ententes, sed et hæc, quæ tempore ordine congruent, ordinato iure insti-tuenda sunt. Nam sicut antiquitas de causis incongruentibus edita multitudine editarum, ita nunc nostri temporis ecclesias Dei, quæ conruunt, ut faciant convenit. Quapropter in medio coetus nostri delatum est quorumdam consuetudo inordinata sacerdotum, quod paroecias suas ultra modum diversis exactionibus, vel angariis compriment, vel quidquam plures ecclesiæ destitutæ persistant. Idcirco unio nostræ adunationis decernit, atque instituta instituit, ut tertias quas antiqui canones de paroecis habendas episcoporum censuerunt, si eas exigendas crediderint, ab episcopis dirutæ ecclesiæ reparentur. Si vero ma-

¹ Esta ley falta en el Toled. got., y en el Legion. es la V. Card. y S. J. R. sin nota.

² Esta ley es la V. en el Toled. got., y en el Legion. la VI.

³ No se halla esta ley en los otros códices, ni en el impreso de Lind., y así no se han podido corregir todos los errores del Vigilano, de donde se ha tomado.

⁴ Esta ley en el Legion. es la primera de este título,

y en Card. la VI. tit. V. del lib. IV.

⁵ Legion. Antiqua.

⁶ Card. añade: de canone.

⁷ Legion. intemporaliter.

⁸ Lind. semper.

⁹ Card. y Lind. iusta vota.

¹⁰ Legion. diligata.

luerint credere, ab earumdem ecclesiarum cultoribus, sub cura et sollicitudine sui Pontificis reparationem iisdem est adhibenda basilicis. Quod omnis ecclesia, aut incolmis fuerit secundum antiquorum canonum instituta tertias sibi debitas unusquisque episcopus, si voluerit, facultas illi omnimode erit, ita videlicet ut cæteras ipsius tertias nullus episcoporum quippiam pro reis inquisitionibus paroecitanis ecclesiis exigat, nihilque de prædiis ipsarum cuiquam aliquid causa stipendi dare præsumat. Sed necessario instituendo elegimus, ut plures ecclesias nequaquam committantur presbytero, nec officium valet exsolvere, nec pupillis sacerdotali iure occurtere, nec rebus earum necessariam curam impendere, ea scilicet ratione, ut ecclesia, quæ decem habuerit mancipia, super se habeat sacerdotem; quæ vero minus decem mancipia habuerit, aliis coniungatur ecclesiis. Si quis sane episcoporum hanc nostram institutionem parviperderit, et quidpiam exinde temerandum crederit, duorum mensium spatiis se noverit excommunicatione multari.

VI. ⁴ Flavius gloriosus Wamba Rex ⁵.De coercitione Pontificum, qui pro rebus, quas suis ecclesiis auferunt, tricennium intercessisse causantur ⁶.

Deus iustus iudex, qui iustitiam intemporaliter ⁷ diligit, non vult servire iustitiam temporali, sed tempora potius aequitatis lege concludi. Ipse igitur Deus iustitia est. Deo ergo datur quidquid a fidelibus in Dei ecclesiis iustissima devotione offertur. Nam et fidelis quisque iustitiae serviens, Deo mediante, qui iustus est, vota sua adstringit. Numquam ⁸ enim iustitiae vota solvenda sunt, quæ et a iustitia processerunt, et per iustitiam ligata ¹⁰ noscuntur. Deo igitur fraudem facit, qui iustitiae aliquid subtrahit. Ergo et iustitiam rescindit quisquis aliena vota corrompit. Qum igitur, ut dictum est, Deus iustitia sit, qua præsumptionis insanía agitur, ut de manu Dei quis auferat quod tricennali temporum præscriptione se temuisse contendat? Multorum enim mentes Pontificum inlicito cupiditatis ausu præcipites quædam de his, quæ in eorum dioecesi fundatis ecclesiis pia fidelium oblatione donantur, insatiibili rapacitatis studio, aut iuri ecclesiæ principalis innectunt, aut donanda aliis, vel sub stipen-